

HØRINGSUTTALELSE FRA REFORM – RESSURSSENTER FOR MENN NOU 2003:31 ”RETTE TIL ET LIV UTEN VOLD”

Vold i et helhetsperspektiv, kommentarer til mandatet og utvalgets avgrensninger

Utvalgets mandat begrenser seg til å fokusere på menns vold mot kvinner i nære relasjoner. Vi forstår med dette at man ønsker å tydelig vise hvem som har ansvar for volden. Reform tilslutter seg behovet for å tydelig gi voldsutøvere ansvar for sine handlinger. Samtidig tror vi denne avgrensningen begrenser forståelsen av volden som fenomen, og at man derfor også står i fare for å redusere virkemiddelbruken for å komme volden i nære relasjoner til livs.

Vi mener at utvalget i all hovedsak tegner volden endimensjonalt og konstruerer en verden der man tegner inn stereotype roller som utøvere og ofre. Her har man begrenset seg til å forstå menn som maktutøvere med vold som våpen og kvinner som ofre totalt uten ansvar for de prosesser som ender i vold. Ved å kjønne rollene så klart, står man først og fremst i fare for å gi andre problemer utilstrekkelig oppmerksomhet, eks. et så viktig og alvorlig samfunnsproblem som kvinners vold mot barn og kvinners vold mot menn.

For å se på grunnlaget og forutsetninger for voldsutøvelse, er det dernest neppe klokt å velge et stereotyp utgangspunkt. Vold utøves i konflikter, og i konflikter skjer det prosesser mellom partene som både i forbyggings- og behandlingssammenheng må sees i en større sammenheng. Vold og dets mangfold av forutsetninger og uttrykk må sees på og forstås med bakgrunn i ulike variabler som:

- Vold i et maktperspektiv
- Vold i et kommunikasjonsperspektiv, vold vs. verbal konfliktløsning
- Vold i affekt vs. vold som bevisst handling
- Enkeltstående voldshandlinger vs. voldelig atferdsmønstre
- Vold sett i lys av opphopning av andre psykososiale problemer

I nære relasjoner er det i all hovedsak menn som står for den groveste volden. I et endringsperspektiv, vil det være viktig å bevisstgjøre og engasjere menn, ikke bare individuelt i behandlingen av menn som utøver vold, men også å nå menn i alminnelighet for å ta oppgjør med menns voldsutøvelse mot kvinner og barn. Vi tror det er et uklokt strategisk grep å stigmatisere menn endimensjonalt som voldsutøvere eller potensielle utøvere av vold. Fordi de fleste menn ikke er voldsutøvere, og de fleste menn ikke tar et kollektivt ansvar for andre menns vold, vil menn i alminnelighet ikke kunne identifisere seg med problemet og tiltak rettet mot vold i nære relasjoner. Stigmatiserende og unyansert virkelighetsbeskrivelse vil således kunne begrense mulighet til å bruke ulike virkemidler knyttet til holdningsendring og menns eget oppgjør med voldsutøvelse mot kvinner og barn.

Avgrensningen utvalget har valgt med å primært forstå vold som uttrykk for makt og maktmisbruk, tror vi også vil redusere mulighetene til å nå de menn som utøver vold. Mens strafferettspleien skal ivareta den dømmende rollen, og holdninger mennesker imellom virker normgivende og fordømmende, må vi, hvis vi ønsker atferdsendring av menn som utøver vold, møte menn **der de er**. Dette betyr at menn som utøver vold på bakgrunn av å oppleve fortvilelse, av hjelpeapparat skal møtes i sin fortvilelse, at menn som opplever avmakt skal bli møtt av hjelpere som tar utgangspunkt i avmaktsopplevelsen, og at menn som har vanskeligheter med å tøyse sitt sinne, skal hjelpes til å mestre dette. I klartekst betyr dette at en forutsetning for endring er at den som skal hjelpes, møtes i den situasjonen han er i. Absolutt de fleste menn Reform har hatt kontakt med og som har utøvd vold, uttrykker avmakt og fortvilelse. Derfor mener vi utvalgets innfallsvinkel virker begrensende både på virkemiddelvalg og på behandling av voldsatferd.

Hvordan utvalget forstår menns voldspraksis

Utvalget drøfter i kapittel 3 ulike tilnæringsmåter, forståelsesmodeller og forklaringer både på individnivå og gruppenivå, sosial klasse, etnisitet, religion og kultur, systemisk teori, sosial læringsteori, individuelle forklaringer som rus, identitetsskapende funksjoner for mannen og forholdet mellom makt og kjønn. Utvalget anbefaler videre at menns vold mot kvinner i nære relasjoner er et så vidt sammensatt felt at det er nødvendig å anvende ulike tilnæringer i kombinasjon med hverandre, som gir den flerfaglige og flerdimensjonale tilnærming som er nødvendig for å lykkes både i å forebygge og bekjempe denne volden.

Avslutningsvis i samme kapittel fremhever derimot utvalget **kjønn og makt** som sin sentrale forståelse av menns vold mot kvinner, noe som for oss virker motstridende. Dette gir uttrykk for en endimensjonal og forenklet måte å forholde seg til problemet på, og utvalget gir ingen nærmere forklaring på hvorfor de velger seg dette ståsted.

Reform mener at bildet må nyanseres.

Makt og avmakt må sees på som to sentrale, gjensidige og innbyrdes avhengige begreper i en nær relasjon mellom mann, kvinne og barn. Noen menn utøver vold mot kvinner for å opprettholde og utøve makt og kontroll, som igjen skaper avmakt hos kvinner. Dette må selvfølgelig bekjempes! Men arbeidet med voldelige menn eksempelvis ved Alternativ Til Vold har også vist at menn som utøver vold mot kvinner, har mistet makt og føler avmakt. I enkelte situasjoner har man også sett at kvinner innehar og utøver makt for å holde mannen nede.

Det er som utvalget påpeker atskillig flere forklaringsmodeller som må brukes for å forstå hvorfor menn utøver vold mot kvinner, og Reform er enig i at nettopp flere av disse må brukes i kombinasjon for å oppnå utvikling av kunnskap på dette området.

For det første viser det seg i flere undersøkelser at den typen vold som utvalget konsentrerer sin forståelse rundt, og som kan kalles patriarkalsk terror, faktisk har et begrenset omfang når det gjelder den totale volden som rammer kvinner i nære relasjoner (bl.a. Osloundersøkelsen, Hilde Pape, Nova) Det er den sporadiske, situasjonsbetingede volden knyttet til konflikter og gjensidighet som utgjør hoveddelen av vold i nære relasjoner. I lys av dette blir det viktig å holde fast ved flere forklaringer til at menn slår kvinner i nære relasjoner enn at de gjør det for å utøve makt og kontroll; mange har vært utsatt for vold selv, omsorgssvikt, fravær av omsorg, uklare skiller mellom legitim og illegitim vold, ulike maskulinitetsidealer som fremhever bruk av vold i konflikter som løsningsfremmende, gjensidighet i konflikter og voldspraksis. Hva slags vold menn utsettes for i nære relasjoner, vil her være et sentralt område for kunnskapsinnhenting og kartlegging.

Vold utøves videre i relasjoner og situasjoner der begge parter kjenner avmakt, og relasjoner som ofte preges av rus, psykisk ustabilitet, fravær av omsorg og empati, manglende kontroll over egen livssituasjon, relasjoner som preges av straff og belønning, sosial isolasjon, massive sosiale og relasjonelle problemer, høyt stressnivå, lært praksis og sykdom. Dette er faktorer som har betydning for menns bruk av vold mot kvinner. Vi mener at utvalget ikke reflekterer godt nok rundt betydningen av disse faktorene når de skisserer forslag til tiltak.

Reform mener at menn som utøver vold først kan stoppe sin voldspraksis når de er i stand til å ta ansvar for sine handlinger, og bevisstgjør seg årsaker og konsekvenser av volden. Men det er samtidig viktig at kunnskapsfeltet og samfunnet arbeider videre med bakenforliggende årsaker og forebygging av vold mot kvinner og barn også ut ifra andre perspektiver, slik at ikke mannen stigmatiseres og pålegges ansvar for årsakene til denne volden mot kvinner og barn. Skal vi komme denne volden til livs må det arbeides på flere nivåer og ut fra flere modeller samtidig. Et perspektiv som utvalget overhodet ikke drøfter er det faktum at de aller fleste menn ikke utøver vold mot sine kvinnelige partnere og sine barn, til tross for at de nettopp er .....menn. Dette er et område som burde vært fokusert i større grad, holdninger og kompetanse som i mye større grad kjennetegner den norske mannen enn det at han er en potensiell voldsutøver som handler ut fra et makt- og kontrollbehov.

Forebygging

I pkt. 3.6.2 drøftes voldsforebygging.

Utvalget skriver: ”Forebygging av menns vold mot kvinner i nære relasjoner har etter utvalgets mening ikke vært tillagt tilstrekkelig stor vekt. Et slikt perspektiv signaliserer langsiktighet i tenkingen rundt forebyggende virksomhet.”

Problemet etter vår mening er at utvalget ikke har fulgt dette opp i rapporten i form av foreslåtte forebyggende tiltak. Vi vil drøfte noen sider ved forebygging av vold i nære relasjoner, og deretter foreslå konkrete forebyggende tiltak.

Evne og erfaringer med omsorgsfunksjoner som motkraft til vold.

Sett bort ifra å inneha beskytterrollen, har mannsrollen i liten grad vært knyttet til daglige omsorgsoppgaver. Mens vold er direkte skadelig, er omsorg ivaretagelse av medmennesker. Reform mener at omsorgsevne gir evne til innlevelse i andres liv og psykiske og fysiske sårbarhet. Det er derfor viktig med tiltak som stimulerer menns innlevelse i andres liv og igjennom dette styrke omsorgsevnen.

Omsorg kan gis flere retninger:

- Omsorg for egne og andres barn
- Omsorg for partner
- Omsorg for andre familiemedlemmer

- Omsorg for eldre
- Omsorg for venner

Styrking av farsrollen som forebyggende voldsarbeid

I denne sammenheng er det spesielt viktig å stimulere til et aktivt farskap. Fedres deltagelse i sine barns liv øker gradvis, men forbedringene går sakte. Forebyggende tiltak for å styrke omsorgsfunksjonen som far kan være:

- Obligatoriske pappakurs før og etter fødsel
- Utvidelse av øremerket permisjon som tilfaller fedre etter fødsel
- Foreldreansvar også for fedre som ikke bor sammen med mor
- Ordninger som stimulerer til delt omsorg for barn etter samlivsbrudd
- 6-timers arbeidsdag for småbarnsfedre

Menn i omsorgsykker som forebyggende voldsarbeid

I europeisk sammenheng er Norge blant de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene. I denne sammenheng vil det som forebyggende tiltak være viktig å stimulere menn til å velge omsorgsbaserte yrker, og legge til rette for å beholde mannlig arbeidskraft i disse yrkene.

Konfliktløsning som forebyggende voldsarbeid

Voldsutøvelse generelt og voldsutøvelse i nære relasjoner er uttrykk for konflikter. Vold er oftest den mest destruktive og skadelige måten å handle i en konflikt. På den andre siden er konflikter av større eller mindre styrke en naturlig del av menneskers livsforløp, eks. konflikter i arbeidssammenheng eller konflikter i nære relasjoner. Av denne årsak må det legges inn ressurser til skolering og holdningsarbeid med tanke på god konfliktløsning, eks:

- Skolesammenheng (primærforebygging)
- Tilbud til par og fedre eks. i pappakurs/-grupper i før og etter fødsel (sekundærforebygging)
- Utvidelse og tilgjengeliggjøring av familierådgivning (tertiærforebygging)